

УПРАВЛІННЯ ЕСТЕТИЧНИМ ВИХОВАННЯМ УЧНІВ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

О. В. ВАРГАТА

Важливим фактором управлінської діяльності керівників щодо естетичного виховання учнів виступає управління цим процесом, адже саме від якості управління залежить і якість освіти. Управлінська діяльність щодо естетичного виховання учнів потребує від керівників знань теоретичних основ соціального управління, специфіки загальної середньої освіти, статичної та динамічної структури кожного рівня управління, зовнішніх і внутрішніх факторів естетичного виховання, закономірностей розвитку естетико-виховної роботи в нестабільних умовах, який обумовлюється, з одного боку, урядовими та державними документами, з іншого боку – потребами самої людини.

Теоретичні засади естетичного виховання відображені в роботах естетів, психологів, педагогів: Б. Ананьєва, С. Аничкіна, Л. Божович, І. Зязюна, М. Кагана, Н. Киященко, Б. Ліхачова, А. Макаренка, Н. Миропольської, В. Сухомлинського, В. Шацької, Г. Шевченка.

У дослідженні піднятої проблеми важливими є наукові праці Є. Березняка, Ю. Васильєва, М. Дарманського, Ю. Конаржевського, Н. Кондакова, В. Лугового, А. Мойсєєва, Н. Сунцова, П. Худоминського щодо загальних основ управління освітою; В. Бондаря, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, В. Маслова, В. Пікельної, П. Третьякова, Є. Хрикова, Т. Шамової, в яких досліджуються питання внутрішньошкільного управління.

Метою статті є розкриття проблеми управління естетичним вихованням учнів у педагогічній науці.

Багатогранність і певною мірою універсальність поняття «управління» безперечна. Воно охоплює як біологічні процеси, так і соціальне життя, механізми тощо.

Різні автори розкривають поняття «управління», виходячи з різних точок зору на даний процес. Загальноприйнятим є визначення управління як процесу переведення системи з одного якісного стану в інший (В. Афанасьєв [1], Ю. Конаржевський [2], Т. Шамова [3] та ін.). Г. Єльнікова визначає управління як особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження і впорядкування її в межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку й дії механізмів самоуправління [4].

Таким чином, у цих та інших дефініціях управління акцентується увага на тому, що сутністю його є забезпечення об'єктивних і суб'єктивних умов, які дозволяють досягати поставлених цілей, а також ідеться про управління, як безперервний та цілеспрямований процес впливу на керований об'єкт, механізмом забезпечення якого є система управління.

Зрозуміло, що загальноосвітній навчальний заклад є відкритою, динамічною, соціальною системою, без функціонування якої неможливий усвідомлений розвиток людини, суспільства, культури. Так, А. Свенцицький під соціальним управлінням розуміє цілеспрямований, планомірний і систематичний інформаційний вплив суб'єкта управління на його об'єкт з коригуючим урахуванням змін, що відбуваються в останньому [5].

Управління освітою розглядається як цілеспрямований вплив суб'єктів управління різних рівнів (державного, регіонального, місцевого) на всі ланки освіти з метою гармонійного розвитку підростаючого покоління, життєдіяльність якого необхідно забезпечує збереження і подальший розвиток соціального організму та культури суспільства [4].

У роботах вітчизняного педагога В. Сухомлинського розкриті основи особистісно спрямованого управління гармонійним всебічним розвитком дитини, формуванням природовідповідної поведінки учнів, її соціалізації через аналіз, усвідомлення позитивних і негативних учинків [6].

Оскільки невід'ємною складовою гармонійного розвитку особистості є її естетичний розвиток, рівень естетичного виховання, то педагогічні погляди В. Сухомлинського в цьому контексті є надзвичайно цінними в реалізації досліджуваної нами проблеми [6]. Зрозуміло, що управління навчальним закладом має складну структуру, яка включає духовні та матеріальні процеси, а основним компонентом навчального закладу як соціальної системи є людина. Але крім людей, для нормального функціонування необхідні різноманітні речі, технічні об'єкти, які можуть бути розглянуті як самостійні елементи навчального закладу як системного утворення. Тому, на думку Є. Хрикова, управління

навчальним закладом – це управління, насамперед, людьми й стосунками між ними, а також і технічними об'єктами [7]. Такий підхід до розуміння управління школою є доцільним та актуальним у контексті реалізації завдань саме естетичного виховання учнів, адже естетика, краса повинна бути у всьому, що оточує дітей.

Завдання управління полягає в тому, щоб спроектувати й підтримувати таке середовище, у якому люди під час спільної діяльності мотивуються працювати ефективно в напрямі досягнення спільних цілей. Правильне розуміння сутності управління закладом освіти та специфіки управління ЗНЗ, знання його закономірностей, принципів, завдань, функцій, методів забезпечує глибину пізнання механізмів управління таким важливим напрямом, як естетичне виховання учнів.

Проблеми естетичного виховання досліджували відомі естети, психологи, педагоги: Д. Джола, М. Каган, Н. Киященко, А. Макаренко, Л. Печко, В. Розумний, В. Сухомлинський, В. Шацька, А. Щербо та ін. Так, на думку І. Гончарова, естетичне виховання – це система впливів, спрямованих на вироблення й удосконалення в людині спроможності сприймати, тонко відчувати, цінувати і створювати прекрасне та піднесене в житті [8].

Естетичне виховання трактується і як формування певного естетичного ставлення людини до дійсності, вироблення орієнтації особистості у світі естетичних цінностей, залучення до цих цінностей, формування й розвиток спроможності до естетичного сприйняття і переживання, її естетичного смаку, ідеалу [9]. Виходячи з цього, основними функціями естетичного виховання є формування естетично-ціннісної орієнтації особистості та розвиток її естетично-творчих потенцій.

Узагальнення наведених вище визначень ще раз підтверджує, що забезпечити формування особистості в контексті її естетичної вихованості можна завдяки систематичному цілеспрямованому впливу, орієнтованому на формування її естетичних смаків і потреб, на вироблення здатності сприймати, переживати й оцінювати прекрасне у природі, житті, мистецтві і праці, на пробудження та розвиток творчих здібностей і непримиренності до всього потворного та нікчемного в житті й дійсності.

Аналіз наукових джерел досліджуваної проблеми засвідчив ґрунтовну розробленість теоретичних основ управління загальноосвітнім навчальним закладом, що дозволило краще зрозуміти місце і роль управління в естетичному вихованні учнів, з'ясувати необхідність урахування в цій діяльності науково обґрунтованих закономірностей, принципів, функцій, методів, підходів. У педагогічній науці досить ґрунтовно розроблені філософсько-естетичні, психологічні, психолого-педагогічні проблеми естетичного виховання учнів, питання ж організаційно-методичних засад управління естетичним вихованням учнів, його концептуальні, технологічні, психолого-педагогічні аспекти ще не стали предметом вивчення.

Таким чином, проведений аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми підтвердив наявність суперечності між об'єктивною необхідністю підвищення якості управління естетико-виховною роботою в сучасній школі та недостатньою розробленістю структури, змісту і відповідної технології розв'язання цієї проблеми.

Список використаної літератури

1. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом: опыт системного исследования. – [Изд. 2-е, доп.] / Виктор Григорьевич Афанасьев. – М. : Политиздат, 1973. – 390 с.
2. Конаржевский Ю. А. Совершенствование функций внутришкольного управления / Юрий Антонович Конаржевский. – Челябинск : ЧГПИ, 1988. – 133 с.
3. Шамова Т. И. Исследовательский подход в управлении школой / Т. И. Шамова. – М. : Просвещение, 1991. – 114 с.
4. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [моногр.] / Галина Василівна Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
5. Свенцицький А. Л. Психологія / А. Л. Свенцицький. – К. : РНМК, 2002. – 203 с.
6. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. – К. : Радянська школа., – 1989. – 414 с.
7. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : [навч. посіб.] / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 192 с.
8. Гончаров И. Ф. Эстетическое воспитание школьников средствами искусства и действительности / И. Ф. Гончаров. – М. : Педагогика, 1986. – 128 с.
9. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації: (факти, роздуми, перспективи) / Василь Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.